

**“DİPLOMASİ CEPHESİ – HARİCİYEÇİ BİR ÇİFTİN 40 YILI (1980-2020)” BAŞLIKLİ
KİTABI ÇERÇEVESİNDE
(E) BÜYÜKELÇİ TUNÇ ÜĞDÜL İLE SÖYLEŞİ
AN INTERVIEW WITH AMBASSADOR (RET.) TUNÇ ÜĞDÜL ON “DİPLOMASİ CEPHESİ:
HARİCİYEÇİ BİR ÇİFTİN 40 YILI (1980-2020)”**

Lütfiye LAÇİN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
lutfiyelacin17@gmail.com
ORCID No: 0009-0003-3285-6065

Sinem ZORA

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
sinemzora@gmail.com
ORCID No: 0000-0001-2345-6789

ÖZ

ABSTRACT

Geliş

Tarihi:
14.12.2025

Kabul

Tarihi:
29.12.2025

Yayın

Tarihi:
31.12.2025

Anahtar

Kelimeler
Diplomasi,
Türk Dış
Politikası,
Dışişleri
Bakanlığı

Keywords

Diplomacy,
Turkish
Foreign
Policy,
Ministry of
Foreign
Affairs

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (NEVÜ) ile Kapadokya Üniversitesinin (KÜN) ortak girişimleriyle 30 Nisan 2025 tarihinde Nevşehir’de “Kapadokya Uluslararası İlişkiler” Buluşması başlığıyla, çeşitli oturumlardan oluşan akademik bir etkinlik düzenlenmiş, (E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL ile (E) Büyükelçi Aşlıgül ÜĞDÜL onur konukları olarak programa katılmışlardır. NEVÜ İİBF Uluslararası İlişkiler Topluluğu tarafından organize edilen “Diplomasi Okumaları” oturumunda söz alan konuşmacılar, (E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL’ün yazmış olduğu “Diplomasi Cephesi: Hariciyeci Bir Çiftin 40 Yılı (1980-2020)” başlıklı kitap çerçevesinde meslek anıları ve Türk dış politikasına dair paylaşımlarda bulunmuşlardır. Etkinlik sonrasında NEVÜ İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Murat DEMİREL koordinatörlüğünde, NEVÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencileri Lütfiye LAÇİN ve Sinem ZORA, ‘Kapadokya Akademik Bakış’ Dergisi adına (E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL ile kitap çerçevesinde Türk dış politikası ve Türk hariciyesi hakkında 23.06.2025 tarihinde ayrı bir söyleşi gerçekleştirmiştir.

With the joint initiatives of Nevşehir Hacı Bektaş Veli University (NEVÜ) and Cappadocia University (KÜN), an academic event consisting of various sessions was organized in Nevşehir on April 30, 2025 with the title of “Cappadocia International Relations Meeting”, for which Ambassador (ret.) Tunç ÜĞDÜL and Ambassador (ret.) Aşlıgül ÜĞDÜL were invited as guests of honor. The speakers shared their professional memories and their views on Turkish foreign policy within the framework of the book titled “Diplomasi Cephesi: Hariciyeci Bir Çiftin 40 Yılı (1980-2020)” written by Ambassador (ret.) Tunç ÜĞDÜL at the “Diplomacy Readings” session organized by the NEVÜ Faculty of Economics and Administrative Sciences (FEAS)- International Relations Club. With the coordination of the Faculty member - Assoc. Prof. Dr. Murat DEMİREL, students of the Department of International Relations (NEVÜ FEAS) Lütfiye LAÇİN and Sinem ZORA held a distinct interview in the light of his book with Ambassador (ret.) Tunç ÜĞDÜL on 23.06.2025 on behalf of the Journal of ‘Cappadocia Academic Review’ with regard to Turkish foreign policy and Turkish diplomacy.

DOI: <https://doi.org/10.69851/car.1841499>

Atıf/Cite as: Laçin, L. & Zora, S. (2025). “Diplomasi Cephesi – Hariciyeci Bir Çiftin 40 Yılı (1980-2020)” Başlıklı Kitabı Çerçevesinde (E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL ile Söyleşi. *Kapadokya Akademik Bakış Dergisi* 9(2), 329-337.

Giriş

Tunç ÜĞDÜL, 14 Ocak 1957 tarihinde Ankara’da doğmuştur. Evli ve iki çocuk babasıdır. Fransızca ve İngilizce bilmektedir. 1968-1976 yılları arasında İstanbul Saint Joseph Fransız Erkek Lisesi’nde öğrenim görmüştür. 1976-1980 yılları arasında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde lisans öğrenimini tamamlamış, 1993-1994 yıllarında Belçika’daki Université Libre de Bruxelles’de Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Bilimler Fakültesi’nde yüksek lisans yapmıştır. Master tezini Balkanlar’daki azınlıklar üzerine hazırlamıştır. 1977-1980 yılları arasında TRT Yurt Dışı Yayınlar ve Haber Merkezi’nde çevirmen-muhabir olarak çalışmıştır. 1981 yılında Dışişleri Bakanlığı’na katılarak, 1981-1983 arasında İkili Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü’nde Üçüncü Kâtip, 1983-1986 arasında Paris Büyükelçiliği’nde İkinci Kâtip, 1986-1988 arasında Filibe Başkonsolosluğu’nda Konsolos, 1988-1990 arasında Balkanlar Dairesi’nde Başkatip, 1990-1994 arasında Avrupa Birliği nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği’nde Başkatip ve Müsteşar olarak görev yapmıştır. Bu dönemde G-24 Grubu’nda Türkiye temas noktası olmuştur. 1994-1996 yıllarında Balkanlar Dairesi Şube Müdürü, 1996-2000 arasında Birleşmiş Milletler nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği’nde Birinci Müsteşar, 2000-2003 yılları arasında Balkanlar Dairesi Başkanı, 2003-2006 yılları arasında Uluslararası Siyasi Kuruluşlar Genel Müdür Yardımcısı olarak görev almış ve Türkiye’nin BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliği seçim kampanyasını yürütmüştür. 2007-2010 yılları arasında Slovakya, 2010-2012 arasında Fas, 2016-2021 yılları arasında ise Polonya nezdinde Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak görev yapmıştır. 2012-2016 arasında Araştırma ve Güvenlik İşleri Genel Müdürü olarak görev yapmış ve 2016 yılında Uluslararası Holokost Anma İttifakı (IHRA) Türk Heyeti Başkanlığı’nı yürütmüştür. 6 Aralık 2012 tarihinde Fas Kraliyet Nişanı ve 24 Şubat 2010 tarihinde Slovakya Dışişleri Bakanlığı tarafından altın madalya ile taltif edilmiştir. (E) Büyükelçi Tunç Üğdül, diplomasi ve Türk dış politikasına dair birikimlerini “Diplomasi Cephesi – Hariciyeci Bir Çiftin 40 Yılı (1980-2020)” başlıklı kitapta derlemiş, ilgili yaklaşımları bu eserden yola çıkarak hazırlanan soru cevap şeklindeki söyleşi ile bu çalışmada ortaya konmuştur.

1) “Diplomasi Cephesi: Hariciyeci Bir Çiftin 40 Yılı (1980-2020)” adlı kitabı yazma fikri nasıl gelişti?

(E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL: Eşimle birlikte 40 yılı aşan kariyerlerimiz oldu. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Dışişleri Bakanlığı mensupları olarak hem yurt dışında hem de yurt içinde farklı görevler üstlendik, ülkemizi temsil ettik. Uzun yıllara yayılan bu meslek ciddi birikimler sağlayabiliyor. Bu birikimi genç nesillerle, meslektaşlarımızla ve öğrencilerle paylaşma arzusu da bizde zamanla oluştu. Zira bizim mesleğimiz büyük ölçüde, kıdemlilerin gençlerle, üstlerin astlarla deneyim paylaşımına dayalıdır. Meslek içi eğitim bu nedenle çok önemlidir. Bu bağlamda, yaşadıklarımızı, birikimlerimizi paylaşmak doğal bir ihtiyaç haline geldi. Ayrıca bizim özel bir durumumuz da vardı: Bu mesleği evli bir çift olarak yürüttük. Bu açıdan bakıldığında da, farklı ve özellikli bir hayat sürdük. Bu yaşam tarzını ve aile yaşantımızı da paylaşmak istedik. Çünkü diplomatlık mesleği dışarıdan nispeten cazip görünse de, içinde birçok sınamayı ve güçlüğü barındırır. Bu hayatı artıları ve eksileriyle, mesleki boyutlarıyla olduğu kadar özel yaşantımızla da bir bütün olarak, gençlerle ve bu mesleğe ilgi duyanlarla paylaşmak istedik. Bir başka etken de pandemiydi. Pandemi döneminde birçok faaliyet kısıtlanınca, kendime ayırabileceğim zaman arttı. Bu zamanı değerlendirmek için, eşimin de katkılarıyla bu kitabı yazmaya başladım ve süreç içinde “Diplomasi Cephesi” ortaya çıktı.

2) Diplomasi kariyerinize ilk adım attığınız dönemi düşündüğünüzde, sizi en çok zorlayan unsurlar neler oldu? Bürokratik yapıya uyum sağlama, uluslararası gelişmeler ve kişisel adaptasyon süreçleri açısından değerlendirebilir misiniz?

(E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL: Göreve başladıktan sonra karşılaştığımız koşullara “zorlayıcı” demektense, bunları mesleğin sınamaları olarak görmek daha doğru olur. Dışişleri Bakanlığı, Ankara’daki tüm devlet kurumları arasında en uzun mesai saatlerine sahip olanlardan biriydi. Normal mesai sonunda meslek memurları işlerini bırakıp öyle çıkmazlardı. Bakanlığın ışıkları geç saatlere kadar sönmezdi. Özellikle genç memurlara daha fazla sorumluluk düşüyordu. Çünkü hem daha fazla bilgiye ihtiyaçları vardı hem de deneyim kazanabilmeleri için farklı görevler üstlenmeleri ve daha çok çaba

harcamaları gerekiyordu. Türkiye'nin çevresi her dönem olduğu gibi o dönemde de adeta bir ateş çemberiydi. Bugün sıcak çatışmalar daha yoğun olabilir, ancak o zaman da Türkiye tarihsel olarak devraldığı pek çok sorunla mücadele etmek durumundaydı. Bu da Türk dış politikasının ve diplomasisinin yükünü artıran bir etkeni. Türk diplomatları, örneğin İtalya gibi bir Batılı ülkenin diplomatlarına kıyasla, daha fazla kriz alanıyla meşgul olmak zorundaydı. Mesleğe girdikten sonra, çıraklık-kalfalık-ustalık anlayışı çerçevesinde, genç memurlar olarak üstlerimizden bir şeyler öğrenmeye gayret ettik. Onlar da bu bilgileri aktarmaya gönüllüydüler. Bu geleneğimizin bir parçasıydı. Bu süreç yalnızca günlük işleri yürütmekle sınırlı değildi; yazışma dili, bürokratik ifadeler, diplomatik metinlerin hazırlanışı, yabancı dilde yazışmalar gibi birçok özel beceriyi geliştirmeyi, konsolosluk ve diplomatik protokol konularını da öğrenmeyi içeriyordu. Ayrıca yabancı dil meselesi, sadece sınavlarla ölçülecek bir yeterlilik değil; meslek içinde sürekli gelişmesi gereken bir alandır. Diplomasi mesleğinde hem en az bir yabancı dile çok iyi hâkim olmak hem de yıllar içinde kendini geliştirmek önemlidir. Uyum süreci kişisel özelliklere göre değişiklik gösterebilir. Ancak Dışişleri Bakanlığı temelde gençlere açık bir kurumdur. Onlara bir şeyler öğretmeye çalışan bir yapısı vardır. Gençler bu imkânları ne kadar iyi değerlendirirse, o kadar başarılı olma, öne çıkma şansına sahip olurlar. Dolayısıyla daha iyi ve hızlı uyum sağlayanlar, meslekte de daha hızlı ilerlerler.

3) Kitabınızda Türk diplomasisinin güçlü ve gelişime açık yönlerine dair çeşitli değerlendirmelerde bulunuyorsunuz. Sizce Türk diplomasisinin temel olarak güçlü olduğu alanlar ve gelişime açık yönleri nelerdir?

(E) Büyükelçi Tunç ÜGDÜL: Türk diplomasisi, Türkiye'yi temsil eden bir yapı olarak ülkemizin sahip olduğu özgünlükten beslenmektedir. Türkiye, gerçekten benzersiz bir ülkedir. Bunu yalnızca bir Türk vatandaşı olarak değil, 40 yılı aşkın bir süre bu ülkeyi yurtdışında temsil etmiş biri olarak da gönül rahatlığıyla söylüyorum. Coğrafi konumumuz, Asya ile Avrupa'nın kesişim noktasında, Orta Doğu'nun kuzeyinde, medeniyetlerin doğduğu ve kesiştiği bir kavşakta yer alıyor. Türkiye bir geçiş ülkesidir ve bu konum, tarihsel birikimle birleştiğinde önemli bir jeopolitik artı değer yaratmaktadır. Ülkemiz sadece doğal kaynaklar açısından değil, insan kaynakları bakımından da zengindir. Yurt içinde ve yurt dışında eğitilmiş, donanımlı insanlarımız bulunmaktadır. Bu da uluslararası düzeyde Türkiye'yi güçlü kılan önemli bir faktördür. Nüfusumuz büyük, tarihsel köklerimiz derin, imparatorluk, devlet geleneklerimiz güçlüdür. Dışişleri teşkilatımız da bu miras üzerine inşa edilmiştir. Bu temel, Türk diplomasisine doğal bir güç ve dayanıklılık kazandırmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye tarihten miras birçok sorunla yüzleşmek durumunda kalmaktadır. 1915 olayları, Kıbrıs meselesi, Türk-Yunan ilişkileri, Batı ile olan gerilimler, Orta Doğu kaynaklı sorunlar, diplomatlarımızı çok yönlü ve zorlu meselelerle uğraşmak zorunda bırakmıştır. Bu da Türk diplomatlarının uluslararası alanda yabancı meslektaşlarına kıyasla daha yoğun deneyimler kazanmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla bu birikim, zamanla Türk diplomasisine belirgin bir saygınlık kazandırmıştır. Gelişime açık noktalara gelirse, en temel sorunlardan biri zaman zaman iç politikanın dış politikaya yön verir hale gelmesidir. Dış politika, kendi doğasına uygun biçimde yürütüldüğünde daha sağlıklı sonuçlar doğurur. Ancak iç politikadaki kaygılarla dış politika üretildiğinde, bu durum yeni sorunlar yaratabilir. Bu yalnızca Türkiye için değil, günümüzde Avrupa ülkeleri ve ABD için de geçerlidir. İç kamuoyuna yönelik hamlelerle yürütülen dış politika, uzun vadeli ve rasyonel stratejilere zarar verebilir. Bir diğer önemli unsur ittifaklardır. Dış politikada başarılı olmak için güçlü müttefiklere sahip olmak gerekir. Türkiye'nin çevresinde ve uluslararası sistemde, birlikte hareket edebileceği ve destek alabileceği ülkelerle ilişkilerini geliştirmesi önemlidir. Zamanında kullanılan "değerli yalnızlık" kavramı, kulağa hoş gelse de, pratikte dış politikada yalnız kalmak, çoğu zaman ülke çıkarlarına zarar verir. Çünkü dış politikada yalnız kalan ülke, zemin kaybetmeye mahkûm olur. Sonuç olarak, dış politikada akılcılık, çıkar odaklı hareket, uzmanlığa dayalı yönetim ve güçlü uluslararası işbirlikleri esastır. İç politikadan arındırılmış, istikrarlı ve uzun vadeli diplomatik çizgiler izlenmelidir.

4) Ermeni terörünün Avrupa'da Türk diplomatlarını hedef aldığı bir dönemde ilk yurtdışı görev yeriniz Paris olmuş. Bu konuda Türk diplomasisinin tecrübesini nasıl değerlendirirsiniz?

(E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL: Türk hariciyesi, 1970’li ve 1980’li yıllarda Ermeni terör örgütlerinin saldırıları sonucunda çok ciddi kayıplar verdi. Bu süreçte 31 şehit verdik, birçok yaralımız ve gazimiz oldu. Bu 20 yılı aşkın karanlık dönemin dünya diplomasi tarihinde pek benzeri yoktur. Türk Dışışleri, bu saldırılara karşı hem güvenlik önlemleri almak hem de diplomatik anlamda bir dizi tedbir geliştirmek durumunda kaldı. Benim ilk yurt dışı görevim 1983 yılında Paris oldu. Tam göreve başlamamdan kısa bir süre önce, Temmuz ayında Paris’in Orly Havalimanı’nda bir saldırı gerçekleşmişti. Orly’de Türk Hava Yolları kontuarında meydana gelen patlama 8 kişinin ölümüne, 55 kişinin yaralanmasına neden oldu. Aslında hedef, uçağı havada patlatmaktı; ancak bomba planlanandan erken patladı. Bu saldırı, Fransa’daki terör eylemleri zincirinin bir halkasıydı. Nitekim 1975’ten itibaren Fransa’da 37 saldırı gerçekleştirilmişti ve Fransa, teröristlerin en çok eylem yaptığı, ancak en az ceza aldığı ülke konumundaydı. Bu koşullar altında Paris’e atandım. Güvenliğimiz için bireysel düzeyde birçok tedbiri hayata geçirdik. Ancak sadece kendimizi korumaya odaklanmakla kalmadık; aynı zamanda Ermeni iddialarına karşı ulusal tezlerimizi de güçlendirmeye çalıştık. O dönemde akademik çevrelerden aldığımız destek son derece sınırlıydı; yük büyük ölçüde Dışışleri teşkilatının omuzlarındaydı. Ancak zaman içinde bu durum değişti. Bugün geldiğimiz noktada, Dışışleri dışından çok daha fazla insan, akademik ya da sivil çevrelerden, Türkiye’nin ulusal tezlerine destek veriyor. Gerek bilimsel yayınlar gerekse sosyal medya aracılığıyla bu konuda daha güçlü bir konumdayız. Buna rağmen hâlâ ciddi sınamalarla karşı karşıyayız. Çünkü Türkiye, hak etmediğı tarihî suçlamalarla mücadele etmeye devam ediyor. 1915 olaylarına ilişkin iddiaların yanına sözde Süryani ve Pontus soykırımı iddiaları da eklenmiş durumda. Bu iddiaların temelinde tarihî gerçeklerden ziyade siyasi hesaplar yatıyor. Amaç, Türkiye’yi yormak, pazarlık masalarında zayıf düşürmek, tazminat ve hatta icabında toprak taleplerini gündeme getirmek. Unutulmamalı ki Birinci Dünya Savaşı ve öncesinde bu coğrafyada çok büyük acılar yaşandı. Osmanlı İmparatorluğu 1911’den başlayarak Libya, Balkanlar ve ardından Birinci Dünya Savaşı’nda, farklı coğrafyalarda sürekli savaşmak zorunda kaldı, ardından ulusal bağımsızlık savaşımızı zaferle sonuçlandırdık, insanlarımız büyük bedeller ödedi. Milyonlarca Türk doğup büyüdükları toprakları terk etmek zorunda kalıp Anadolu’ya sığındı. Tabiatıyla Osmanlı tebası farklı milletler de bu savaş, istikrarsızlık ortamlarından olumsuz yönde etkilendiler. Ancak bu uzun savaş yıllarında, örneğin radikal Ermenilerin ve onlara özenenlerin yaptığı gibi, sadece belli kesimlerin acılarını öne çıkarmak, diğerlerinin yaşadıklarını yok saymak ve büyük ölçüde tarihin tahrif edilmesiyle de oluşturulan söylemleri siyasi bir araca dönüştürmek kabul edilemez. Bu nedenle Türkiye olarak kendimizi savunmak ve gerçekleri anlatmak hem hakkımız hem de sorumluluğumuzdur. Atalarımıza ve geçmişimize sürülmek istenen haksız lekeyi kabul edemeyiz. Bu yalnızca Dışışleri Bakanlığı’nın değil, tüm toplumun ortak meselesidir. Dolayısıyla bu konuda el birliğiyle çalışmak gerektiğine inanıyorum.

5) Günümüzde düzensiz göçmen krizlerinin artabileceğı yönünde değerlendirmeler yapılıyor. Siz de geçmişte, soydaşlarımızın büyük zorluklar yaşadığı bir dönemde Bulgaristan’da görev yaptınız ve 1989’daki göç sürecinde Ankara’da önemli bir sorumluluk üstlendiniz. Sizce Bulgaristan göçü, Türkiye’nin “insani diplomasi” yaklaşımında bir dönüm noktası oldu mu? Günümüz mülteci politikalarıyla karşılaştırdığımızda neler değişti, neler aynı kaldı?

(E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL: 1989 yılında yaşanan Bulgaristan göçü, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da en kısa sürede gerçekleşen en büyük kitlesel nüfus hareketlerinden biriydi. Yaklaşık 313.000 kişi üç ay içinde Türkiye’ye geldi. Bu boyutuyla dönemine özgü ve dikkat çekici bir olaydı. Ancak Türkiye’nin, tarih boyunca Balkanlar, Kafkaslar ve Irak gibi çeşitli bölgelerden gelen Türk soylu göçmenleri kabul etme geleneğı vardı. Bu durum, Osmanlı döneminden itibaren görülen bir olgudur. 93 Harbi sonrasında, Birinci ve İkinci Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı sırasında Türk ve akraba kökenli geniş kitleler Anadolu’ya sığınmak zorunda kaldı. Cumhuriyet döneminde de Makedonya ve Bulgaristan gibi ülkelerle yapılan göç anlaşmaları çerçevesinde önemli sayıda soydaşımız Türkiye’ye yerleşti. Ancak Arap Baharı sonrası ortaya çıkan göç hareketleri, önceki örneklerden farklılık göstermektedir. Bu yeni dalga, ağırlıklı olarak Türk kökenli olmayan, farklı gelenek ve sosyo-kültürel yapıları sahip bireylerden oluşmaktadır. Elbette savaştan ve zulümden kaçan insanlara kucak açmak insani ve ahlaki bir yaklaşımdır. Ancak bu durumun da belirli sınırlar içinde yönetilmesi gerekir. Her ülkenin, kendi sosyo-ekonomik dengelerini koruma ve vatandaşlarının önceliğini gözetme sorumluluğı

vardır. Örneğin Kanada, sadece belirli meslek gruplarından, yüksek eğitimli bireyleri kabul etmektedir. Bu uygulama, insani göçten farklı bir değerlendirme alanına girse de, göç politikalarının kontrollü olması gerektiğini gösteriyor. Türkiye son yıllarda, farklı kültürlerden gelen milyonlarca insanın giriş yaptığı bir ülke haline gelmiştir. Ancak bu süreçte kamuoyuna sunulan resmi verilerle alternatif iddialar arasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Dolayısıyla bu konu, hem siyasi hem de toplumsal düzeyde tartışma konusudur. Vatandaşlık alanları arasında mülk edinimi yoluyla Türkiye'ye yerleşenler de bulunmaktadır. Bu durum, yalnızca bireyleri değil onların aile fertlerini de kapsamaktadır ve böylece ülkedeki yabancı nüfus ciddi biçimde artmıştır. Bu nedenle göç politikalarında mutlak surette şeffaflık sağlanmalı, Türkiye'nin yabancıları entegre etme kapasitesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bazı göçmenlerin “ekonomik nedenlerle” geldikleri de görülmektedir. Savaş mağduru olarak tanımlanan bazı bireylerin, bayram tatillerinde kendi ülkelerine seyahat ettikleri, plajlarda keyifli vakit geçirdikleri görülürken; aynı dönemde Türk askerinin o bölgelerde zorlu şartlarda görev yaptığına tanıklık ediyoruz. Bu tablo, kamu vicdanında bazı sorgulamaları beraberinde getiriyor. Elbette ki Türkiye insani yaklaşımıyla haklı bir gurur taşımaktadır. Ancak ülkemizin bekası açısından, göçü yöneten politikaların hem toplumsal kabulünün sağlanması hem de kapasiteyi aşmaması büyük önem taşımaktadır. Avrupa ülkeleri sınırlarını korumak adına zaman zaman insanlık dışı yöntemlere başvuruyor olabilir. Biz ise daha insani bir yaklaşım sergiliyoruz. Ancak bu yaklaşımı sürdürürken kendi sınırlarımızı, toplumsal yapımızı ve uzun vadeli çıkarlarımızı da gözetmek zorundayız.

6) Kitabınızda 2000–2002 yıllarında Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'ndeki görev sürenizi anlatıyorsunuz. Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sürecinde büyük reformların yapıldığı, halk desteğinin yüksek olduğu bu dönemi göz önünde bulundurduğunuzda, bugünkü Türkiye–AB ilişkilerini nasıl değerlendirirsiniz?

(E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL: Ne yazık ki Türkiye–Avrupa Birliği ilişkileri, karşılıklı olarak kaçırılmış fırsatlarla dolu bir tarihe sahiptir. Öncelikle şunu belirtmeliyim ki, ben her zaman Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini savundum. Eşim Büyükelçi Aşlıgül ÜĞDÜL de aynı şekilde düşünmektedir. Türkiye yalnızca “Bir Avrupa ülkesidir” demekle kalmayıp, aynı zamanda özünde Avrupalı bir zihniyete ve sosyo-kültürel yapıya sahip olduğu bir gerçektir. Elbette Türkiye'nin Orta Doğu'dan ve Asya'dan, Kafkaslardan, Osmanlı İmparatorluğu geçmişinden kaynaklanan boyutları da vardır; ancak Avrupa ile arasındaki mesafe, Asya ya da Orta Doğu ile olan mesafeye kıyasla hem fiziki hem kültürel anlamda çok daha yakındır. Osmanlı İmparatorluğu'nun ağırlık merkezi her zaman Avrupa'nın ayrılmaz bir parçası olan Balkanlar ve hatta ötesi olmuştur. İstanbul'un fethinden önce dahi Osmanlı, Balkanlar'da yerleşikti. İmparatorluğu yöneten kadroların büyük bölümü Balkan kökenlidir. Dolayısıyla Türkiye'nin AB üyeliği bu tarihsel sürekliliğin doğal bir uzantısı olabilirdi. Ancak maalesef bu hedef, bugüne dek gerçekleşemedi. Türkiye'nin AB üyeliği yalnızca Türkiye'nin değil, aynı zamanda Avrupa'nın da yararına olacaktı. AB'ye stratejik bir derinlik kazandıracak, Avrupa'nın çevresindeki krizlere müdahale kapasitesini artıracaktı. Eğer AB Türkiye ile birlikte hareket edebilseydi, Rusya'ya ya da ABD'ye karşı daha etkili ve dengeli bir küresel aktör haline gelebilirdi. Bu, klasik anlamda bir “kazan–kazan” projesi olabilirdi. Ancak hem bizim tarafımızda hem de AB cephesinde bazı eksiklikler oldu. Bazı adımlar zamanlıca atılamadı. Türkiye, bazı reformları gerçekleştirmekte zorlandı. Öte yandan AB'de özellikle Türkiye'nin farklı kültürel ve dini dokuya sahip olduğu savıyla üyeliğine mesafeli yaklaşan çevreler de etkili olabildi. Bu durum, sürecin ilerlemesini zorlaştırdı. Yunanistan'ın Türkiye'den önce üyeliğe kabul edilmesi ve sonrasında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) “Kıbrıs Cumhuriyeti” adıyla Birliğe tam üye yapılması, ilişkilerde ciddi engellerin oluşmasına neden oldu. Esasen hem AB mevzuatına göre, hem de Kıbrıs Cumhuriyetini kuran garanti ve ittifak antlaşmalarının hükümlerine göre, AB üyesi yapılmaması gereken GKRY'nin her şeye rağmen üye yapılmasının gerisinde, Türkiye'nin AB üyeliğine sıcak bakmayan bir kaç ülkenin, Kıbrıslı Rumların arkasına saklanarak, engellemeyi onlara bıraktıkları kabul gören bir tespittir. Bugün Avrupa'da artan popülizm, ırkçılık ve aşırı milliyetçilik gibi eğilimler de sürecin önünde önemli engeller oluşturmaktadır. Türkiye tarafında ise, son yıllarda demokrasinin gerilemesi, hukukun üstünlüğü, ifade ve basın özgürlüğü gibi konularda yaşanan olumsuzluklar, AB'den Türkiye'ye yönelik eleştirileri artırmıştır. Örneğin 2024 yılı itibarıyla Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde hakkında en fazla dava açılan ülke konumundadır. Basın özgürlüğü sıralamasında da

oldukça gerilerde yer almaktadır. Bu tür veriler, bazı çevreler tarafından istismar edilse de, AB ile ilişkilerde zeminin kayganlaşmasına yol açmaktadır. 2016 yılından bu yana katılım müzakereleri fiilen durmuş durumdadır. O yıl yapılan mülteci mutabakatıyla birlikte vizesiz seyahat gibi bazı vaatler gündeme gelmiş, ancak uygulamaya geçememiştir. Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve Türkiye'nin üçüncü ülkelerle yapılan ticaret anlaşmalarından zarar görmesinin önlenmesi gibi alanlarda da ilerleme sağlanamamıştır. Bunun önemli bir kısmı Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve bazı diğer üyeler tarafından engellenmektedir. Bugün Türkiye ile AB arasında “stratejik ortaklık” olarak tanımlanabilecek bir ilişki mevcuttur; ancak bu ortaklık derinlikten ve içerikten yoksundur. Kısa vadede ilişkilerde anlamlı bir ilerleme beklemek ne yazık ki mümkün görünmemektedir. Her iki tarafın da karşılıklı olarak ilave ve samimi adımlar atması gereken bir dönemeçteyiz. Her halükarda şunu da unutmamak gerekir: dünyamızda dengeler öylesine süratle değişebilmektedir ki, ihtiyaçlar, öngörüler de buna göre yeniden şekillenmektedir. Türkiye ile AB'yi tam üyelik de dâhil, çok daha kapsamlı ilişkiler manzumesine sevk edebilecek koşulların yeniden oluşabileceği de göz ardı edilmemelidir.

7) Kitabınızda 2003–2007 yılları arasındaki görevinizi anlatırken “Yarım Yüzyıl Sonra Türkiye'nin Güvenlik Konseyi Üyeliği” başlığına yer veriyorsunuz. BM Güvenlik Konseyi'ne seçilme süreci nasıl işler ve bu üyelik bir ülke açısından neden önemlidir?

(E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 5 daimi ve 10 geçici olmak üzere toplam 15 üyeden oluşur. Daimi üyeler veto hakkına sahiptir. Geçici üyelik ise farklı ülkelerin belirli dönemlerde bu konseyde yer almasına olanak tanır. Türkiye gibi bölgesel ve küresel düzeyde önemli bir ülkenin, örneğin her 10–15 yılda bir bu üyeliğe seçilmesi gerekir. Oysa 2009 yılına geldiğimizde, Türkiye 48 yıldır Güvenlik Konseyi'nde geçici üyelik kazanamamıştı. Daha önce yapılan bazı adaylık başvuruları da geri çekilmek zorunda kalmıştı. Ancak 2003–2007 döneminde yürüttüğümüz kapsamlı diplomatik çalışmalar neticesinde, Türkiye 2009–2010 dönemi için Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçildi. Bu sadece bir seçilme değil, aynı zamanda büyük bir uluslararası destek ve prestij anlamına geliyordu. Seçilebilmek için gereken 128 oyun çok üzerinde, 151 oy alarak bu üyeliği elde ettik. Bu başarı, Türkiye'nin dış politikadaki ağırlığını ve uluslararası sistemde sahip olduğu itibarı açıkça ortaya koyuyordu. Zira bu, 151 ülkenin Türkiye'nin o dönemde Güvenlik Konseyi'nde yer almasını arzu ettiğini göstermekteydi. O dönemde Türkiye'nin dış politika etkinliği oldukça yüksekti. Günümüzün de çok önemli ve güncel meseleleri olan, İsrail ile Suriye arasındaki Golan Tepeleri konusunda, ABD ile İran arasındaki nükleer meselelerde, Hindistan ile Pakistan arasındaki Keşmir geriliminde ve Rusya–Gürcistan sorununda Türkiye arabuluculuk girişimlerinde bulunabilecek düzeydeydi. Bu aktif rol, Türkiye'yi bölgesel sorunlarda yapıcı bir aktör haline getiriyordu. Ancak ilerleyen yıllarda çeşitli iç sorunların dış politikaya yansımaları, Arap Baharının bölgesel etkileri ve bazı ülkelerle – İsrail, Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan gibi – ilişkilerin bozulması Türkiye'nin yalnızlaşmasına yol açtı. Türkiye daha sonra 2015–2016 dönemi için yeniden Güvenlik Konseyi üyeliğine aday oldu, ancak bu kez yalnızca 60 oy alabildi. Bu sonuç, birkaç yıl içinde yaşanan diplomatik gerilemenin somut bir göstergesiydi. Buna karşın, Türkiye'nin başka alanlarda etkinliğini artırmayı başardığının da belirtilmesi gerekir. Ülkemiz, özellikle insani yardımlar alanında küresel ölçekte ön plana çıktı. Afrika, Asya–Pasifik ve Latin Amerika'da diplomatik temsilciliklerini artırdı. Bu da Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler nezdinde konumunu güçlendirdi. Dolayısıyla bazı alanlarda gerilemeler yaşansa da, bazı alanlarda Türkiye etkisini korumaya ve artırmaya devam etti.

8) Türkiye'yi uluslararası sistemde nasıl bir aktör olarak tanımlarsınız? Bu kapsamda, Türkiye'nin yurtdışındaki algısı neden önemlidir ve bu konuda nasıl faaliyetler yürütülmelidir?

(E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL: Türkiye, sahip olduğu jeopolitik konum, tarihsel birikim ve insan kaynağı ile önemli bir aktördür; ancak bu konumunu daha da ileriye taşıyabilmesi için iç meselelerini çözmüş, birlik ve bütünlüğünü sağlamış ve güçlü bir ekonomiye sahip olması gerekmektedir. Ekonomik kapasitemizi artırdığımız ve içeride siyasi, hukuki ve kurumsal yapılarımızı güçlendirdiğimiz ölçüde dış politikadaki etki alanımız da genişleyecektir. Bu bağlamda, hukuk devleti ilkesine bağlılık, demokratikleşme sürecinin derinleştirilmesi ve tüm siyasi aktörlerin potansiyelinden azami ölçüde faydalanılması büyük önem taşır. En kritik unsurlardan biri de liyakat sisteminin tüm kurumlarda esas alınmasıdır. Türkiye'nin sahip olduğu iç ve dış kaynaklar, doğru bir yaklaşımla ve liyakatli kadrolarla

birleştğinde, ülkemizin gücünü tam anlamıyla ortaya koymak mümkündür. Yurt dışında bir ülkeyi temsil etmek, o ülkenin bütünsel kapasitesini yansıtan bir görevdir. İçeride ne kadar güçlü ve istikrarlıysanız, dışarıda da o kadar etkili olursunuz. Çünkü bugünün küresel iletişim ortamında, ülkelerin iç yapıları gizli kalmıyor; her şey dünya kamuoyu tarafından yakından izleniyor. Dolayısıyla dış tanıtım, yalnızca reklam faaliyetleriyle ya da vitrinel başarılarla değil, içerideki kurumsal sağlamlık ve toplumsal bütünlükle desteklendiğinde anlamlı ve kalıcı olur. Eğer bir ülke kendi içinde sağlam temellere oturuyorsa, dışarıda kendini tanıtmak da çok daha kolay hale gelir. Türkiye, yetişmiş insan kaynağı açısından oldukça güçlü bir ülkedir. Bu insan kaynağını harekete geçirdiği ve iyi değerlendirdiği sürece, gerçek potansiyelini dünyaya daha net biçimde yansıtabilir.

9) Dışişleri Bakanlığımızın bir ‘büyükelçisi’ olarak yurtdışında görev yapmak nasıl bir sorumluluk getiriyor? Meslek hayatınızın büyükelçilik dönemini nasıl tarif edersiniz?

(E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL: Türkiye gibi önemli bir ülkenin büyükelçisi olmak her şeyden önce gurur vericidir. Büyük de sorumluluklar getirir. Bunu karşılığını da vermek gerekir. Büyükelçi, görev yaptığı ülkenin tüm çevreleriyle, devlet ve bürokrasisiyle, medyasıyla, akademi dünyasıyla, iş çevreleriyle, kordiplomatikteki yabancı meslektaşlarıyla çok ama çok yakın ilişkiler kurabilmelidir. Bu ilişkiler arasında mesai dışı dostluk ilişkileri de olmalıdır. Sizin o ülke hakkında doğru bilgiler toplamanız, sağlıklı değerlendirmeler yaparak kendi ülkenizle paylaşabilmeniz ve ülkenizin mesaj ve beklentilerini de doğru çevrelere zamanlıca yansıtabilmeniz için bu tür münasebetlerin kurulması son derece önemlidir. Büyükelçiliğin bir boyutu da o ülkede yaşayan vatandaşlarla ve Türk kökenli insanlarla ilişkileri, onların da ülkemizin beklentileri doğrultusunda bilgilendirilmelerini ve onlara nitelikli konsolosluk hizmetlerinin götürülmesini kapsar. Biz, eşimle birlikte, büyükelçilik yıllarımızda elimizden geldiğince bu ilkeler doğrultusunda görev yapmaya çalıştık, ülkemizin yıldızının parlamadığı dönemlerde işlerimiz kolaylaştı, sorunların öne çıktığı, iç çalkantıların veya bölgesel sorunların arttığı zamanlarda da bazı olumsuz yansımalarla mücadele ettik.

10) Türk diplomasisi açısından Türkiye’de bulunan uluslararası ilişkiler bölümlerinin, akademisyen ve öğrencilerinin nasıl bir işlevi olduğunu düşünüyorsunuz?

(E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL: Uluslararası İlişkiler bölümlerinin, bu alandaki akademisyenlerin ve öğrencilerin Türk diplomasisi açısından son derece önemli işlevleri olduğunu düşünüyorum. Türkiye’nin farklı şehirlerindeki üniversitelerde, çok çalışkan ve zeki öğrenci ve akademisyenler mevcut. Bu niteliklere sahip olanların varlığı büyük bir potansiyeli ifade ediyor. Bu öğrencilerin ve akademisyenlerin emek ve gayretleri, nihayetinde ülkemizin lehine sonuçlar doğuracaktır. Bulundukları yerden daha ileri noktalara ulaşabilecekleri açıktır. Üniversiteler, bu yeteneklerin ortaya çıkmasını sağlayan kurumlardır ve onların gelişimine aracılık etmekle sorumludur. Bu bağlamda, akademik kurumların görevi sadece bilgi aktarmakla sınırlı değildir; aynı zamanda potansiyel taşıyan bireyleri keşfetmek ve onları daha iyi koşullara ulaştırmak için gerekli ortamı yaratmaktır. Bu çabanın sonucunda ortaya çıkan sinerji hem akademiye hem de Türk dış politikasına katkı sağlar ve nitekim sağlamaktadır da.

11) Bugünün değişen koşullarında uluslararası ilişkiler bölümü öğrencilerine ve diplomasi kariyeri hedefleyen gençlere, özellikle öğrencilik yıllarını nasıl değerlendirmelerini tavsiye edersiniz?

(E) Büyükelçi Tunç ÜĞDÜL: Öncelikli tavsiyem, çok okumaktır. Okumak hem kolay ulaşılabilen hem de bireye büyük katkılar sağlayan bir eylemdir. Bilgi ve kültür kazandırır, yabancı dil gelişimine katkı sunar. Genç yaşlarda öğrenme kapasitesi çok daha yüksektir; bu avantajı en iyi şekilde değerlendirmek gerekir. Yabancı dil bilgisi özellikle diplomasi alanında temel bir gerekliliktir. En az bir yabancı dili çok iyi seviyede bilmek büyük önem taşır. Ancak bu öğrenme süreci yalnızca ders çalışarak değil, ilgi alanlarına göre şekillendirilen hobiler ve alışkanlıklarla da desteklenebilir. Örneğin yabancı dilde film izlemek, kitap okumak ya da belgesel takip etmek hem eğlendirici hem geliştirici bir yöntemdir. Ayrıca, sadece izlemek ya da dinlemek değil, bizzat okumak — özellikle kitap okumak — bireyin düşünce yapısını dönüştürür. Bu anlamda, ders kitaplarının yanı sıra kültürel eserler, ansiklopediler, felsefe

kitapları gibi farklı türlerdeki yayınlara da zaman ayırmak gerekir. Farklılıklara açık olmak, sorgulayıcı bir bakış açısı geliştirmek ve bilgiye derinlemesine ulaşmak, sizi diğerlerinden farklı kılar. Bir diğer önemli nokta ise birey olabilmektir. Kişinin kendine güvenmesi, sadece bir grubun ya da düşüncenin arkasına sığınmadan kendi ayakları üzerinde durabilmesi çok değerlidir. Kalıcı başarı için özgüven ve kişisel inisiyatif gereklidir. Hiç kimse mükemmel değildir; önemli olan kendi yeteneklerini tanımak ve bu doğrultuda gelişmektir. Çalışkanlık, dürüstlük, ahlaki değerler ve en önemlisi “iyi insan” olma gayreti, meslekî başarıyı da beraberinde getirir. Diplomasi gibi çok yönlü bir meslek için, entelektüel donanım kadar karakter bütünlüğü de son derece önemlidir.

Kaynakça

Üğdül, T. (2022). Diplomasi Cephesi-Hariciyeci Bir Çiftin 40 Yılı (1980-2020). Remzi Kitabevi